

СМОЛІК Аляксандр Іванавіч, загадчык кафедры культуралогіі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, доктар культуралогіі, прафесар.

Даследуе праблемы гісторыі Беларусі, сацыядынаміку сучаснай беларускай культуры.

Аўтар публікацыя ў часопісе «Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў» з моманту яго заснавання.

ІНТЭРФЕРЭНЦЫЯ ЯК ФАКТАР ПЛЁННАЙ КУЛЬТУРАТВОРЧАСЦІ

Сучасны этап грамадскага развіцця характарызуецца дынамічнасцю і пераўтварэннем культурных кампанентаў штодзённай жыццядзейнасці людзей. Пры гэтым істотна змяняецца сутнасць культуратворчай дзейнасці. Яна вызваляецца ад ідэалагізацыі, адміністравання, павярхоўна-навучальнага асветніцтва і набывае гуманістычны, агульначалавечы змест. У культуратворчасці актуалізуюцца індывідуальныя асаблівасці чалавека, нацыянальная самабытнасць, аўтарскі пачатак. Дынаміка функцыянальнага прызначэння культуры абумовіла пашырэнне традыцыйна прынятых форм і спосабаў ажыццяўлення культурнай дзейнасці, змяніла яе змест.

Творчая дзейнасць асобы сёння ажыццяўляецца ва ўмовах культурнай інтэграцыі. Ідзе развіццё рознабаковых міжнародных культурных кантактаў, з'яўляюцца новыя міжнародныя навуковыя, культурныя, спартыўныя і іншыя арганізацыі, усталяваюцца агульнапрынятыя для ўсіх краін нормы міжнароднага права, палітычнага жыцця, маралі. Усё гэта дазваляе гаварыць аб працэсе *інтэрферэнцыі*.

Інтэрферэнцыя (ад лац. *inter* – паміж сабой, *ferio* – дакранаюся, б'ю) у фізіцы разглядаецца як узаемнае ўзмацненне ці паслабленне хваль пры налажэнні; у псіхалогіі – гэта такое ўзаемадзеянне, пры якім раней набытыя навыкі ўплываюць на ўтварэнне новых [9, с. 458]. У культуралогіі пад інтэрферэнцы-

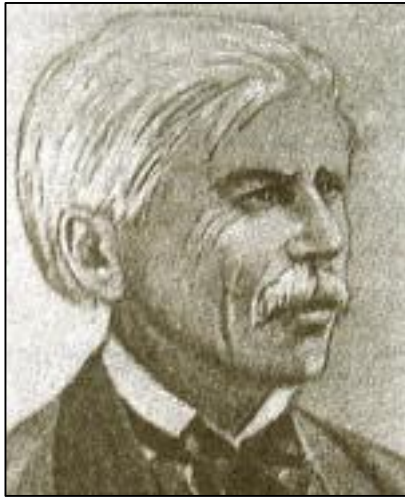
яй разумеецца налажэнне, судакрананне розных культурных плыняў як у сферы высокай культуры, так і ў паўсядзённым жыцці. Культурная інтэрферэнцыя асабліва закранае ядро культуры, якім з'яўляецца мова. Лінгвістыка тлумачыць з'яву інтэрферэнцыі як узаемадзеянне моў пры іх кантакце, якое вядзе да пранікнення элементаў і ўласцівасцей адной мовы ў сістэму другой. Пры культурных кантактах адбываецца адхіленне ад нормы і сістэмы іншай мовы пад уплывам роднай. Да праяў культурнай інтэрферэнцыі культуралагі адносяць, напрыклад, білінгвізм і полілінгвізм, спалучэнне язычніцтва і хрысціянства, полістылістычнасць у мастацтве і г. д. У працэсе кантактаў прадстаўнікі розных культур

засвойваюць культуру і мову іншых супольнасцей, але ў той жа час не страчваюць сваю, захоўваюць гістарычную памяць і нацыянальную самасвядомасць. Засваенне норм, каштоўнасцей і традыцый іншай культуры, безумоўна, узбагачае асобу і спрыяе яе плённай творчасці ў навукавай і мастацкай дзейнасці.

Культурная інтэрферэнцыя ўяўляе працэс паўторнай сацыялізацыі дарослага чалавека (рэсацыялізацыю), ці засваенне неабходных для жыцця норм і каштоўнасцей чужой культуры, якія напластоўваюцца на традыцыі і звычаі роднай культуры і наадварот. У розныя гістарычныя эпохі беларуская культура неаднолькава рэагавала на ўздзеянне з боку культур суседніх і больш далёкіх народаў. Так, у эпоху Сярэднявечча пераважаў уплыў усходняй візантыйскай культуры, а ў час Рэнесансу – заходнееўрапейскай культуры. На працягу XVII–XX стст. вельмі моцным быў уплыў на беларускую культуру суседніх культур, найперш польскай і рускай. У працэсе паланізацыі і русіфікацыі беларуская культура набывала новыя рысы, засвойвала некаторыя іншаэтнічныя традыцыі, а часам не прымала іх, аказваючы пэўны уплыў на гэтыя культуры. Суб’екты беларускай этнанацыянальнай культуры на працягу ўсіх этапаў айчыннай гісторыі судакраналіся з культурамі еўрапейскіх народаў, адбіралі для сябе аб’екты духоўнай і матэрыяльнай культуры і такім чынам фарміравалі ўласную культуру, у якой спалучаліся элементы этнічнай культуры і шэрагу іншых культур. У якасці прыкладу можна прывесці культуратворчую дзейнасць Францыска Скарыны, які, засвоіўшы культуру ВКЛ, грунтоўна пазнаё-

міўся з культурамі Польшчы, Чэхіі, Італіі і інш. У яго асобнай культуры былі знітаваны кампаненты культуры многіх еўрапейскіх народаў, але дамінуючай заўсёды была культура ВКЛ. Інтэрферэнцыя ніякім чынам негатыўна не адбілася на яго этнічнай самасвядомасці. Наадварот, параўноўваючы культурны ўзровень беларусаў з культурным развіццём шэрагу еўрапейскіх народаў, ён імкнуўся ўзбагаціць свой народ здабыткамі сусветнай цывілізацыі. На наш погляд, культурная інтэрферэнцыя была важнейшым фактарам яго плённай перакладчыцкай, друкарскай і асветніцкай дзейнасці.

Інтэрферэнцыя нярэдка спрыяе ўзбагачэнню не толькі ўласнай культуры, але і іншых культур. У мінулыя стагоддзі многія беларускія мысліцелі (Сцяпан Аскерка, Караль Вырвіч, Андрэй Вішаваты, Саламон Майман, Казімір Нарбут і інш.) працяглы час знаходзіліся ў розных еўрапейскіх краінах. Глыбокае засваенне культуры гэтых народаў дазваляла ім уносіць слушныя прапановы па ўдасканалванні асобных сфер грамадскага жыцця ў гэтых краінах. Так, Сцяпан Аскерка (з Навагрудчыны), глыбока авалодаўшы палітычнай культурай нямецкага народа, у 1760 г. напісаў і выдаў кнігу «План, які з’яўляецца нормай». У даследаванні ён выкладае план перабудовы нямецкага грамадства, усталявання такога сацыяльнага ладу, які б садзейнічаў уздыму жыццёвага ўзроўню, культуры і асветы народа. Вучоны даказваў неабходнасць абавязковага навучання дзяцей з пяцігадовага ўзросту, прафесійнай адукацыі сялян, лекарскай дапамогі насельніцтву. Аскерка прапаноўваў увесці працоўныя і ашчадныя кніжкі для

І. А. Гашкевіч

кожнага рабочага, весці ўлік грамадскага прыбытку. Праца была высока ацэнена грамадскасцю Еўропы. Беларусь была прапанавана пасада саветніка юстыцыі караля Фрыдрыха II [11, с. 20]. Пэўны ўнёсак у еўрапейскую філасофію зрабіў Саламон Майман (з Міра), які вывучаў у XVIII ст. у Галандыі, Германіі, Польшчы матэматыку, медыцыну, фізіку, філасофію. Напісаў і выдаў шэраг прац па філасофіі, у прыватнасці «Спраба трансцэндэнтальнай філасофіі». Яго творы чыталі і высока ацэньвалі Гётэ, Гумбальт, Кант, Фіхтэ, Шылер [11, с. 22, 23].

Культурная інтэрферэнцыя фарміруецца не толькі ў выніку кантактаў з пагранічнымі культурамі. Асоба можа ўспрыняць элементы культуры розных цывілізацый, напрыклад усходняй. Як вядома, культура Усходу значна адрозніваецца ад культуры Захаду. Карціна свету, рэлігія, міфалогія, мова, этас, мастацтва і іншыя кампаненты ўсходніх культур маюць розныя асновы. Тым не менш у гісторыі беларускай культуры можна знайсці прыклады не толькі паспяховага ўваходжання ў культурнае поле ўс-

ходняй цывілізацыі, але і пазітыўнае ўздзеянне на іншую культуру. Сведчаннем сказанаму можа служыць шматгранная культуратворчая дзейнасць Іосіфа Антонавіча Гашкевіча.

І. Гашкевіч нарадзіўся ў 1814 г. у Якімаўскай слабадзе Мінскага павета ў сям'і святара, пасля заканчэння прыходскай школы адукацыю працягваў у Мінскай духоўнай семінарыі. У ліку двух лепшых выпускнікоў семінарыі быў накіраваны на вучобу ў Санкт-Пецярбургскую духоўную акадэмію. У 1839 г. быў залічаны ў склад 12-й рускай духоўнай місіі ў Пекін, дзе знаходзіўся дзевяць з паловай гадоў.

Дапытлівы магістр багаслоўя не абмяжоўваў сябе рэлігійнымі абавязкамі. Грунтоўна вывучаў духоўную і матэрыяльную культуру кітайцаў, іх мову, звычаі і абрады, захапляўся прыродазнаўствам. З'яўляючыся апантаным аматарам прыроды і калекцыянерам, І. Гашкевіч сабраў багаты энтамалагічны матэрыял. У знак прызнання навуковых заслуг беларускага натураліста адкрытыя ім новыя віды насякомых былі названы яго імем. Так, выдавец манаграфіі Іосіфа Антонавіча «О корнях японского языка» І. Завадскі называе наступныя віды: «*Lasiommata Goschkevit, chii, Chrysochus G, Smerinthus G, Boarmia G, Mitela G*» [7, с. 5]. Беларускі натураліст І. Лапацін адзначае, што імем нашага суайчынніка названы таксама жук-лістаед, металічна-зялёны з малінавымі палоскамі, прыгожы драпежны жук-жужаль і інш. [10, с. 33, 34]. Сабраная, апісаная і сістэматызаваная І. А. Гашкевічам унікальная калекцыя насякомых да гэтага часу захоўваецца ў Заалагічным музеі Расійскай акадэміі навук.

Помнік І. А. Гашкевічу
ў г. Астраўцы, скульптар
В. Янушкевіч

Сабраныя ў Кітаі матэрыялы паслужылі падставай для серыі навуковых публікацый у пецярбургскіх зборніках навуковых прац. У «кітайскі цыкл» увайшлі артыкулы «О шелководстве (перевод с китайского)» [6, с. 410–450], «Императорское, или благовонное, пшено (скороспелое) юй-дао-ми, сень-дао-ми» [4, с. 125–129], «О разведении шаньянь. *Discoracea alat'1* (картофель)» [3, с. 119–124], «О китайских счетах» [2, с. 169–194], «Хонкон (Гонконг), из записок русского путешественника» [5, с. 393–409]. Асобны артыкул даследчык прысвяціў гісторыі і тэхналогіі вырабу кітайцамі тушы, румян і бялілаў [1, с. 361–382]. Навуковы свет высока ацаніў працы І. А. Гашкевіча. Так, прафесар Брант, дырэктар Заалагічнага музея ў гутарцы з Гашкевічам з захапленнем гаварыў: «А теперь я хочу сказать несколько слов о ваших статьях. Великолепно! Вы, сударь, пропагандируете полезные для России труды китайских ученых. Это большое подспорье для ведения культурного сельского хозяйства» [8, с. 44].

Інтэрферэнцыі асобнай культуры І. Гашкевіча садзейнічала яго знаходжанне ў Японіі. У сярэдзіне XIX ст. Расія імкнулася ўстанавіць дыпламатычныя і гандлёвыя сувязі з Японіяй, якая два з паловай стагоддзі ўхілялася ад кантактаў з чужаземцамі. З гэтай мэтай у 1852 г. вырашана было паслаць у Краіну ўзыходзячага сонца дыпламатычную экспедыцыю на чале з адміралам Я. В. Пуцяціным. Са згоды імператара Мікалая I у склад экспедыцыі ўключылі І. Гашкевіча ў якасці драгамана (перакладчыка). Місіі Пуцяціна неабходна было вырашыць шэраг складаных задач: адкрыць японскія парты, заключыць дагавор аб сяброўстве і гандлі, узгадніць пытанне аб мяжы паміж Японіяй і Расіяй. Дзесяць месяцаў спатрэбілася вандроўнікам, каб дасягнуць берагоў Японіі. Фрэгат «Палада» пабываў у партах многіх краін Еўропы, Азіі, Афрыкі, дзе маракходы папаўнялі запасы вады, прадуктаў, рамантавалі фрэгат пасля злых акіянскіх бур. Кожную стаянку парусніка ў партах Гашкевіч выкарыстоўваў для вывучэння гісторыі, культуры, быту народаў, якія

пражывалі ў краінах Атлантычных тропікаў і Ціхага акіяна. Безумоўна, назіраў за раслінамі і жывёламі, займаўся геалогіяй. Так, у Паўднёвай Афрыцы ён праводзіў даследаванні палеазойскіх напластаванняў каменнага вугля, гнейсаў, саланчакоў, гранітаў і саяных балот; шляхам асабістых назіранняў, фатаграфавання і апытання мясцовых абарыгенаў склаў прыкладную геалагічную карту ад Капштата да ракі Аранжавая. Збіраў гербарый паўднёва-афрыканскай флоры, адшукваў шкідлыя старажытных жывёл гэтага рэгіёна. Сабраў калекцыю рэдкіх матылькоў. Шмат фатаграфаваных. Напрыклад, зрабіў фотопартрэт важака племя кафраў, якія паўсталі супраць англійскіх каланізатараў.

На востраве Батан (недалёка ад Тайваня) азарт натураліста завёў І. А. Гашкевіча ў самыя непраходныя месцы, дзе ён паставіў палатку і абсталяваў паходную лабараторыю. Яго цікавіла ўсё: каменьчыкі, каралы, ракавіны. Ён лавіў залатых папугаў.

Поле навуковых даследаванняў І. А. Гашкевіча было разнастайным. Вясной 1854 г. на падставе старажытнай карты 1737 г. французскага географа Гільёма Дэлілья і карты англійскага марахода Броўтана вучоны разам з афіцэрам фрэгата «Палада» склаў новую карту бухт, заліваў і астравоў усходняга берага Карэі. Ім былі адкрыты заліў, які атрымаў назву па імені адмірала М. П. Лазарава (Енгхынгман, порт Хынам), заліў Гашкевіча (порт Начжын), заліў К. Пасьета (капітан першага ранга), вялікая група астравоў Рымскага-Корсакава. У бібліятэцы Гашкевіча, якую ён сабраў падчас вандраванняў, маецца 47 лістоў географічных карт. Сярод іх такія, як карта сямі астравоў акругі Ідзу, да-

рожная карта Японіі, карты княства Ава, вострава Кюсю і інш.

Падчас знаходжання ў Кітаі, Японіі, трох вандровак вакол свету нашым суайчыннікам сабрана ўнікальная бібліятэка, у якой знаходзяцца аповяды аб пачатку японскай зямлі, пісьмовыя крыніцы аб старажытнай гісторыі Японіі, апісанне Эда (старажытнай сталіцы Японіі) і акругі з малюнкамі, апісанне Сахаліна. У ёй налічваецца вялікая колькасць пісьмовых помнікаў гісторыі і культуры таксама памежных з Японіяй краін: Кітая і Карэі. Даволі значнай з'яўляецца літаратура па этнаграфіі, географіі і лінгвістыцы. Кнігі, прывезеныя ім у Пецярбург, сталі першым буйным зборам японскай літаратуры. Бібліятэка І. А. Гашкевіча ўключае 1347 японскіх ксілагравюр і старадрукаў і захоўваецца сёння ў фондах Інстытута ўсходазнаўства Расійскай акадэміі навук.

Сферай навуковай дзейнасці І. А. Гашкевіча была і лінгвістыка, у прыватнасці кітайская і японская мовы. Навуковец дасканала валодаў 14 мовамі. З 1852 г. і да канца жыцця ён працаваў над удасканаленнем складзенага ім японска-рускага слоўніка. Да Гашкевіча японскую мову вывучалі з дапамогай нагасакскіх перакладчыкаў, слоўнікавы запас якіх складаў прыкладна каля тысячы слоў. Іосіфам Антонавічам было адабрана 10 тысяч лексічных адзінак. Слоўнік надрукавалі ў 1857 г. пад назвай «Японско-русский словарь, составленный И. А. Гошкевичем при пособии японца Татибана-но Коосай». За гэтую працу ён атрымаў Дзямідаўскую прэмію ад Імператарскай Акадэміі Навук з уручэннем залатога медала. Для таго часу слоўнік быў сапраўдным да-

сягненнем лінгвістыкі. Ім карысталіся пры вывучэнні японскай мовы не толькі ў Расіі, але і ў краінах Еўропы. Аналіз тэксту слоўніка дазваляе выявіць яўную і ўскосную інтэрферэнцыю. У шэрагу выпадкаў назіраецца перанос норм рускай мовы на японскую. З другога боку, у слоўніку прасочваюцца такія моўныя з'явы, якія адсутнічаюць як у рускай, так і японскай мовах. Яны, магчыма, прынесены Гашкевічам з кітайскай ці карэйскай моў, якімі ён дасканалы валодаў. Можна адзначыць таксама спрашчэнне, збыдненне выразных магчымасцей японскай мовы, выключэнне таго, што можа прывесці да памылак. Назіраецца фанетычная, граматычная і лексічная інтэрферэнцыя. Фактары праяўлення інтэрферэнцыі прааналізаваны І. Гашкевічам у навуковай працы «О корнях японского языка» [7], якая была надрукавана пасля смерці аўтара ў 1899 г. у Вільні. У ёй Іосіф Антонавіч раскрывае паходжанне каранёў японскай мовы і параўнаў іх з каранямі іншых моў. Ён выказаў меркаванне, што «...все языки, прежде чем дошли до настоящего своего развития, существовали в форме, несколько похожей на китайский язык» [7, с. 7]. Японскую мову навуковец адносіў да Урала-Алтайскай, альбо так званай Паўночна-Туранскай групы моў. Асаблівую цікавасць уяўляе раздзел кнігі, у якім даследуюцца гукі японскай мовы. Вучоны адзначаў, што «в японской азбуке, как известно, нет собственно букв. Заместовою свою грамотность от китайцев, японцы сначала изображали, да и поныне многие изображают одни только идеи, не заботясь о звуковой форме» [7, с. 11]. Таму для вывучаючых японскую мову важна было засвоіць яе фанетыку. І. А. Гашкевіч распрацаваў шэраг

палажэнняў транскрыпцыі, якія замацаваліся ў навуковай літаратуры.

І. А. Гашкевіч заклаў асновы расійскага япознаўства. У яго працах дадзена аб'ектыўная характарыстыка японскага народа, паўсядзённай культуры, традыцый, звычаяў, светапогляду, рэлігіі. Этак японцаў вучоны вызначыў на падставе шматгадовых назіранняў за імі падчас знаходжання ў Японіі ў якасці першага консула Расійскай імперыі. Кожны дзень дыпламат выязджаў на прагулку па горадзе Хакадатэ, назіраючы з вялікай цікавасцю за жыццём бедных і багатых японцаў. Яго здзіўляла не столькі экзотыка краіны, колькі старадаўнія звычаі, якія пусцілі глыбокія карані ў побыт народа. Неспакойнае і стракатае часам жыццё японцаў уражвала рускага консула дзіцячым асэнсаваннем свету. У адрозненне ад стэрэатыпа аб наіўнасці і інфантальнасці японцаў І. А. Гашкевіч сцвярджаў, што японцы – не дзеці. Іх наіўнасць не ёсць выражэнне дзікунства. І даверлівасць – не загана. Яны па-старыкоўску мудрыя, уніклівыя, скрупулёзныя, але ў чымсьці марудныя. Ён лічыў, што японцы – народ з будучым.

Навукова-асветніцкая дзейнасць дыпламата была скіравана на тое, каб далучыць японцаў да еўрапейскай культуры. Тактоўна і ўмела ён дапамагаў мясцовым чыноўнікам засвоіць спецыфічныя асаблівасці еўрапейскай культуры, далучаў іх да ўсходнеславянскіх народных свят, нярэдка запрашаў да сябе ў дом, наладжваў гасцінныя прыёмы. Служачыя консульства навучалі японцаў фатаграфіі, шыццю адзення еўрапейскага крою, выпечцы хлеба, прыгатаванню малочных прадуктаў і саленняў, вучылі японцаў марской справе і медыцыне, ар-

тылеры і фартыфікацыі. Іосіф Антонавіч падараваў японцам маячны ліхтар, які спачатку ўсталявалі на мысе Бэнтан-дзакі, а затым перанеслі на судна «Сінкэй-мару», якое стала на якар супраць гэтага мыса. Капітану новага японскага судна «Камэда-мару» І. А. Гашкевіч падараваў барометр. Навучыў шаўца Кідзу Какіці фатаграфіі і перадаў яму свой касцюм, каб той мог шыць

хакадацкім дзецям і па столькі ж экзэмпляраў – гараджанам Іеда, К'ё і Нагасакі. У 1865 г., вяртаючыся ў Расію, І. Гашкевіч паклапаціўся аб тым, каб японскія юнакі паехалі для атрымання адукацыі ў навучальныя ўстановы Санкт-Пецярбурга. Першую групу вучняў, якая складалася з шасці асоб, Іосіф Антонавіч апякаў да выхаду ў адстаўку ў ліпені 1867 г.

Мемарыяльны камень
у в. Малі

еўрапейскае адзенне. Швец неўзабаве адкрыў у Хакадатэ фотаатэлье і майстэрню па пашыве еўрапейскага адзення.

Важнае значэнне прыдаваў консул распаўсюджванню ў Японіі рускай мовы. З гэтай мэтай у Хакадатэ была створана консульская школа, дзе навучалася да дзесяці японскіх хлопчыкаў. Руская школа існавала таксама ў Нагасакі. Каб палегчыць авалоданне рускай мовай Іван Васільевіч Махаў, які займаў у консульстве пасаду пісьмавода і адначасова выконваў абавязкі дьякана праваслаўнай царквы, склаў Руска-японскую азбуку (Расія но іроха). Ён намалюваў друкаваныя і рукапісныя літары ў чатырох відах, а разьбяр па дрэве Дзюкоці разам з тыпографам Тайкіці выдаў яе. Да Новага японскага года 100 экзэмпляраў азбукі былі падараваны

Такім чынам, можна канстатаваць, што на асобасную культуру нашага суайчынніка моцна ўплывалі кітайская, карэйская, расійская і японская культуры. У працэсе культурнай інтэрферэнцыі І. А. Гашкевіч засвоіў артэфакты іншых культур, што дазваляла яму ў сваю чаргу ажыццяўляць плённую культуратворчасць на карысць суб'ектаў іншых культур. У той жа час даследчык не страціў карані ўласнай беларускай культуры, этнічнай самасвядомасці. Завяршыўшы дыпламатычную службу, ён вяртаецца на радзіму (набывае ў Малі, непадалёку ад Астраўца, маёнтак), дзе і праводзіць астатак жыцця.

Культурная інтэрферэнцыя – з'ява сацыяльная. У ёй, як у люстэрку, адбіваецца стан і змены сучаснага грамадства. Сумеснае пражыванне суб'ектаў розных культур

на адной тэрыторыі прыводзіць да міжкультурнай камунікацыі, што накладвае адбітак на культуры, якія знаходзяцца ва ўзаемадзеянні. У сувязі з гэтым актуальнасць вывучэння працэсаў інкультурацыі не зніжаецца, а ўзрастае, таму што ў сучасных умовах засваенне толькі адной культуры не забяспечвае вырашэнне задач, якія вынікаюць з інтэграцыйных працэсаў сучаснага свету.

Кафедра культуралогіі БДУ культуры і мастацтваў надае шмат

увагі даследаванню розных аспектаў культурнай інтэрферэнцыі. Тут паспяхова завершаны дысертацыйныя даследаванні па ўзаемадзеянні культур на гомельска-бранска-чарнігаўскім памежжы (Г. В. Вахтомаў), на беларуска-польска-літоўскім памежжы (М. Н. Бяспамятных). Праведзены аналіз мультыкультурных працэсаў у беларускім грамадстве (А. А. Спірына). Актуальнасць даследавання дадзенай праблемы вынікае і з устойлівага існавання ў Беларусі двухмоў'я.

1. *Гошкевич, И. А.* Способъ приготовления туши. Китайскія бѣлила и румяны / И. А. Гошкевич // Труды членов Россійской духовной миссии въ Пекинѣ : в 3 т. – СанктПетербургъ : Типографія Главного Штаба Его Императорского Величества по Военно-Учебнымъ Заведеніямъ, 1852. – Т. 1. – 487 с.

2. *Гошкевич, И. А.* О китайскихъ счетахъ / И. А. Гошкевич // Труды членов Россійской духовной миссии въ Пекинѣ : в 3 т. – СанктПетербургъ : Типографія Главного Штаба Его Императорского Величества по Военно-Учебнымъ Заведеніямъ, 1855. – Т. 2. – 491 с.

3. *Гошкевич, И. А.* О разведении шань-янь. *Discoracea alat'1* (картофель) / И. А. Гошкевич // Труды членов Россійской духовной миссии въ Пекинѣ : в 3 т. – СанктПетербургъ : Типографія Главного Штаба Его Императорского Величества по Военно-Учебнымъ Заведеніямъ, 1857. – Т. 3. – 460 с.

4. *Гошкевич, И. А.* Императорское, или благовонное, пшено (скороспелое) юй-дао-ми, сень-дао-ми / И. А. Гошкевич // Труды членов Россійской духовной миссии въ Пекинѣ : в 3 т. – СанктПетербургъ : Типографія Главного Штаба Его Императорского Величества по Военно-Учебнымъ Заведеніямъ, 1857. – Т. 3. – 460 с.

5. *Гошкевич, И. А.* Хонконъ, из записок русского путешественника / И. А. Гошкевич // Труды членов Россійской духовной миссии въ Пекинѣ : в 3 т. – СанктПетербургъ : Типографія Главного Штаба Его Императорского Величества по Военно-Учебнымъ Заведеніямъ, 1857. – Т. 3. – 460 с.

6. *Гошкевич, И. А.* О шелководстве (перевод с китайского) / И. А. Гошкевич // Труды членов Россійской духовной миссии въ Пекинѣ : в 3 т. – СанктПетербургъ : Типографія Главного Штаба Его Императорского Величества по Военно-Учебнымъ Заведеніямъ, 1857. – Т. 3. – 460 с.

7. *Гошкевич, И. А.* О корнях японского языка / И. А. Гошкевич. – Вильно : Типографія Юсифа Завадзкага. Замкавы пер., соб. дом, 1899. – 109 с.

8. *Гузанов, В.* Одиссей с Белой Руси / В. Гузанов. – Минск : Беларусь, 1969. – 291 с.

9. Интерференция // Большая Российская энциклопедия : в 30 т. / председатель науч.-ред. совета Ю. С. Осипов ; отв. ред. С. Л. Кравец. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2008. – Т. 11. Излучение плазмы – Исламский фронт спасения. – 767 с. : ил. : карт.

10. *Лопатин, И.* Иосиф Гошкевич – открыватель мира насекомых Японии / И. Лопатин //Беларусіка = Albaruthenica [Кн. 25] / рэдкал.: А. Мальдзіс (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларускі кнігазбор, 2003. – 400 с.

11. *Смолік, А. І.* Культура Беларусі XI–XIX стст. : навук. даведнік / А. І. Смолік. – Мінск : Беларус. ун-т культуры, 1998. – 182 с.

A. SMOLIK

INTERFERENCE AS A FACTOR OF FRUITFUL CULTURAL CREATIVITY

The article discusses the nature and content of the new category of fundamental cultural interference. It focuses on the process of intercultural communications, where the essence of cultural-creative activity essentially changes. The present stage of social development is characterized by the dynamism and transformation of cultural components of people's vital activity. Dynamics in functional destination of culture has caused the expansion of traditionally accepted forms and ways of realization of cultural activity and has changed its contents.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУИМ